

Gələcəyin düz yolu yaddaşdan, izdən keçir...

"Professor Yədulla Ağazadə haqqında düşünəndə ilk olaraq gözlərim önündə ömrünü şam kimi millətinin maariflənməsi yolunda ərilməyi özünə şərəf hesab edən, özünə kənardan baxmağı bacaran təvazökar bir tədqiqatçı obrazı canlanır: O görkəmli pedaqoqdur, Əməkdar müəllimdir".

Yaziya Filologiya elmləri doktoru, prof. İslam Qəriblinin Yədulla müəllim haqqında yazdığı ilə başlamağım təsadüfi deyil. Çünki əlimizə kitab alanda ilk düşündüyümüz bu olur: Bu müəllifə, yazdıqlarına zaman ayırmağa dəyirmi? Haqqında söz açacağım kitabla bağlı sorğumun cavabı müsbətdir. Elə yazarlar, elə yazılanlar var ki, onlara sorf etdiyimiz zaman izafi vaxt sərfimiz deyil, mənəvi qazancımızdır, ruhi qidamızıdır.

"Pirlər bulağından novatorluğa" kitabının müəllifi, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, filologiya elmləri doktoru, prof. Yədulla Ağazadəni, monoqrafiyada "Dağlarda duman qaldı" poemalar kitabı haqqında söz açılan şair, jurnalist-publisist Əli Rza Xələfli ilə yaxşı tanıdığımıza görə monoqrafiyanı redaktorun ön sözündən başlamış son sətirinə kimi oxudum. Fəni zamanda Y. Ağazadə, həm də Ə.Xələfli ilə paralel olaraq həmsəhbət olmaq, bu yaradıcı insanların iç dünyaları, ədəbi düşüncələri ilə tanış olmaq imkanı qazandı.

Deyirlər hər müəllif yazdığı əsərinə özündən nəso əlavə edir- düşüncələrini, üroyinin bir hissəsini, yaşamının kədərli və sevincli günlərini, həyatının acılı, şirinli xatirələrini "Pirlər bulağından novatorluğa" kitabında da belədir. Bori başdan deyim ki, hər hansı bir əsərin tanıtımında redaktorun istiqamətləndirməsi çox vacibdir. Bu cəhətdən Y. Ağazadənin bəxti götirib deyədim. Monoqrafiyanın redaktoru və ön sözün müəllifi, filologiya elmləri doktoru, prof. Məsud Mahmudov əsəri maraqlı rəkursdan təhlilə cəlb edib, düşünməyi, noticə çıxarmağı isə oxucunun öhdəsinə buraxıb. "Sönməyən ocağın istisi və ya Azərbaycan ədəbi-bədi mühitində Əli Rza Xələfli fenomeni" adlı ön sözündə müəllifin məqsəd və qayəsi fərqli bəxş bucağından çözüdür, Əli Rza Xələfli yaradıcılığının özəl xüsusiyyətlərini dərək etmək üçün oxucuya istiqamətli yanaşı şans verilir. Etiraf edək ki, kitab çapına heç bir qadağanın olmadığını hazırkı dövəmdə nəşr olunan kitabların sayı-hesabı yoxdur. Və əsas problem də burda yaranır-bu kitab bolluğunda hansını seçməli, oxumalı? Nəzərə alanda ki, ədəbi tənqid də çox noşrlərin üzərindən sükutla keçir, sosial şəbəkələr çox böyük zamanımızı alır, gündəlik qaçqılarımız pik həddə, mütaliə həvəsimiz öləmiş vəziyyətdə...

Hər şeydən əvvəl, prof. Yədulla Ağazadənin Əli Rza Xələflinin "Dağlarda duman qaldı" poemalar kitabı haqqında yazdığı "Pirlər bulağından novatorluğa" monoqrafiyasını vaxtında yazılmış

əsər adlandırmaq olar. Prof. Məsud Mahmudovun ön sözdə yazdığı kimi: "Biz bəzən həmsərlərimizi, müasirlərimizi qiymətləndirməkdə, dəyərləndirməkdə çətinlik çəkirik, hər şeyi bizdən sonrakıların öhdəsinə buraxırıq. Amma bizimlə eyni dövrdə yaşayan, bizimlə birgə eyni havanı udan, eyni bulağın suyunu içən, bizimlə birgə gələcəyə addımlayan müasirimizin elə yüksək insani xüsusiyyətləri ola bilər ki, onu ancaq həmkarları, yaxın dostları, işlədiyi, hər gün təmasda olduğu insanlar duya, hiss edə bilərlər".

Qeyd etmək yerinə düşər ki, istedadlı şair, jurnalist, bacarıqlı redaktor, ədəbiyyatşünas-tənqidçi Əli Rza Xələfli şəxsiyyəti, bədii, elmi yaradıcılığı haqqında çox yazılıb və prof. Y. Ağazadənin yazdığı bu davamı sayılmalıdır. Deyərdim ki, monoqrafiyanı geniş oxucu auditoriyası üçün maraqlı edən əsas cəhət müəllifin həm ədəbiyyatşünas alim, həm də tənqidçi kimi fikirlərini ədəbi parçalarla təhlilidir:

Qismət ola yaxşıya, meydana mərd dolana,
Dünya mənim dəyənin içində dörd dolana,
Hər kəsə nəsihət olmaz ilhamı dörd dolana,
Xələfli yaxşı bilir Haqdan gələn paydı söz.
Ə.Xələfli sözün qüdrətinə inanar, sözə səcdə edən söz aşıqlərindəndir. Bu ilahi eşq Nizamidə, Füzulidə olduğu kimi Ə.Xələfildə də ilahi mənə kəsb edir və bu mənə Y. Ağazadənin tanıtımında oxucuya ilahi həqiqət kimi ötürülür:

"Dünya tokə mənimdir"-deyənlər də bilsinlər,
Söz doğrunun, düzündü,-həqiqətə gəlsinlər...

Azərbaycanın bütövlüyü məsələsi Ə.Xələflinin də könül rübəni dilləndirən əsas mövzularından "Köhnə" mövzuya "yeni" yanaşmasında Ə.Xələflinin poetik gücü zəngin söz palitrası cızmasıdır:

Ruhum canım əvəzi uçuna Diri dağa,
Bax Araz üstündə Xudafərin cızdağa
Hardan alsın dözümü, tablasın diri, dağa,
Dördimin Arazından könlümə yol aradım...

Milli yaddaşa qayıdırs, milli adət-ənənələrə sayğı, soy-kökümüzo bağlılıq hazırkı dövrümüzün ən ağır məsələsidir və Ə. Xələflinin də bu vacib məsələyə öz kövrək yanaşması var:

Nəmənin həzin səsi canımdan əsib keçir,
Bu ağı, bu oxşama ruhumu kəsb keçir...

"Çağdaş ədəbi tənqid, ədəbi-elmi mühit Əli Rza Xələfli birmənalı olaraq novator sənətkar adlandırır, şairin qədim, klassik janrlara müasir ruh, yeni məzmun gətirməsini bildirir. Maraqlı cəhət ondadır ki, şair yeniliklərə süni şəkildə deyil, olduqca təbii şəkildə, ovqatın, məzmunun tələbinə uyğun olaraq məsnəvidən qoşmaya, qoşmadan dördüklükdən bayatı, qoraylı toxunuşlarına keçməklə əsərdə bitkin bir sistem yaradır və bir növ ustad aşığın böyük bir məclisdə bir-birini əvəz edən inceliklərini, fərqli təqdimatını xatırladır". Prof. Yədulla Ağazadənin səmimi təqdimatında Ə.Xələfli söz üstündə əson, yazdığı hər kəlməsinin qəlbini süzəndən keçirən söz sərəffidir:

Gələcəyin düz yolu yaddaşdan, izdən keçir,
Biz zaman körpüsüyük, keçmiş də bizdən keçir...

...Zamanın vaxt bölgüsü keçmiş, bu gün, sabah üzərində qurulub. Keçmişimizi bu günə, sabahımıza ötürən şairlər millətin danışan dili, yaratdıqları əsərlər isə nəsəlləri bir-birini bağlayan söz kəmondidir. Bu mənada şair-publisist Əli Rza Xələflinin çoxşaxəli yaradıcılığı və bu yaradıcılığa güzgü tutan prof. Yədulla Ağazadənin "Pirlər bulağından novatorluğa" kitabı söz sənətimizin layiqli nümunəsi sayıla bilər.

Esmira İSMAYILOVA
Lənkəran Dövlət
Universitetinin
Mətbuat xidmətinin
rəhbəri

